

Ur *Den Kommunistiska Internationalen* N:o 3 (feb 1921)

Rosa Luxemburg och Leo Tyszko (Jogiches) inför den tsaristiska rättvisan.

Den tyska kommunismens bästa förkämpar, den internationella revolutionens oförgätliga ledare, Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht och Leo Jogiches, har fallit offer för den vita socialdemokratien i Tyskland. Kommunismens hjältar skulle icke levande slippa ur händerna på de socialdemokrater, som försvurit sig åt kapitalets intressen mot den proletära revolutionen.

Det tyska proletariatets ledare befann sig mer än en gång i klorna på både den tsaristiska självhärskarmakten i Ryssland och kaiserdömet i Tyskland men slapp alltid med livet undan de monarkistiska agenternas våld. Men det var Scheidemanns anhängare, som fick sig den nesliga rollen tilldelad att bli de proletära ledarnas bödlar. Rättegångshandlingarna i målen Rosa Luxemburg och Leo Jogiches, som hämtats ur det arkiv, som tillhört Warschau-distriktets militärdomstol, och överlämnats åt Kommunistiska Internationalens exekutivkomité av Rysslands Kommunistiska Partis komité i Morsjansk, ger oss en intressant inblick i ett kapitel ur den proletära revolutionens martyrhistoria.

Häktningen.

Framför oss ligger de av gendarmeriförvaltningen i guvernementet Warschau förda undersökningsprotokollen i fallen Rosalie Luxemburg, alias Anna. Matschke, och Leo Jogiches, alias Otto Engelmann, som häktades och ställdes inför rätta med stöd av §§ 102, 129 och 132 i strafflagen. Undersökningen började den 18. mars 1906 och avslutades den 12. okt. samma år. Akterna omfattar 202 ark. Vi kastas genast in i händelseförloppet genom en skrivelse av ytterst hemlig natur från chefen för Avdelningen för skydd, ordning och offentlig säkerhet i Warschau, daterad den 5. mars 1906, i vilken det heter: ”Då enligt föreliggande polisunderrettelser de från Berlin ankomna och under namn av Anna Matschke och Otto Engelmann härstädes i grevinnan Walewskas pension (Jassnaja 1) boende representanterna för den utländska komitén av härvarande socialdemokratiska parti har hitkommit i ändamål att i Weichselområdet organisera agraroroligheter; och då under namnet Anna Matschke döljer sig den bekanta Rosa Luxemburg, som omnämnes i polisdepartementets förteckning under n:o 331, och på vars initiativ bl. a. det den 14. april 1904 vid Dworjanskaja i förstaden Wolja beslagtagna hemliga tryckeriet, tillhörigt det socialdemokratiska partiet i konungariket Polen och Litauen, utrustades, blev nämnda personer den 19. febr. efterspanade och anhållna.” Härpå följer en förteckning över tidningar, tidskrifter, broschyrer och manuskript, som frångits de häktade.

”Dessutom frångits besagda personer de Rysslandspass, vilkas stämplat utvisar, att Matschke den 18. dec. och Engelmann den 21. dec. anmält sig i Warschau; andra avstämplingar på den sistnämndes pass utvisar, att han ofta besöker Warschau. Vid förhöret förklarade Matschke kategoriskt, att detta vore hennes rätta namn; men sedan man företagit en husvisitation hos den i huset n:o 9 vid Selnaja boende Hannah Luxemburg och därvid hittat en fotografi, på vilken Hannah Luxemburg egenhändigt skrivit, att densamma föreställde hennes syster Rosa Luxemburg, och sedan den till hemliga polisens avdelning hämtade Hannah Luxemburg i vittnens när-, varo förklarad, att Matschke var hennes syster, fann den sistnämnda slutligen för gott att uppge sitt rätta namn, vilket också fördes till protokollet.”

Det revolutionära utbrott, som tog sin början den 9. jan. 1905 med Petersburgsproletariatets framträdande, fortfor ännu att sjuda under 1906. Det polska proletariatet hade genast under de första dagarna givit Petersburgs arbetare sitt stöd genom storstrejker och gick ståndaktigt

vidare bland den ryska revolutionens förtrupper. Det polska proletarietets revolutionära kamp utvecklade sig under ledning av socialdemokratin i Polen och Litauen, som framgångsrikt kämpade mot den av Polens Socialistiska Parti underblåsta nationalistiska yran, och den polska socialdemokratins beprövade kämpar, kamraterna Luxemburg och Tyszko, ilade till den revolutionära valplatsen, där de efter två månader föll i händerna på tsarens hemliga polis.

Den 19. febr. kom befallning från chefen för Warschaws hemliga polis, överstelöjtnant Sjewjakov. att taga i fängsligt förvar Matschke och Engelmann såsom personer, farliga för allmän ordning och säkerhet, till dess man fått klarhet i deras närmare förhållanden och åtgöranden. Denna befallning utfärdades med stöd av § 21 i "Åtgärder till skyddande av offentlig ordning och säkerhet".

Förhöret.

Första protokollet vid förhöret med Matschke är daterat den 25. febr. Hon förklarade: "jag kom under mitten av december förra året till Ryssland såsom medarbetare i åtskilliga utländska tidningar för att inhämta underrättelser om den allmänna rörelsen i Polen." I samma protokoll finnes en egenhändig anteckning av kamrat Luxemburg: "jag heter Rosa Luxemburg och icke Anna Matschke". Det var tydligen vid förhöret den 25. febr., som Hannah angav henne vara sin syster.

Den 29. mars förhördes Rosa Luxemburg av ryttmästare Susjkov vid gendarmeriet. Hon förklarade, att hon var 33 år gammal, född i Samostje, guvernementet Lublin, "tillhörde ingen trosbekännelse" (såsom det heter i protokollet), var dotter till en köpman, judinna och preussisk undersåte, juris doktor, hade sin fasta bostad i Berlin, Preussen, och vistades för tillfället i Warschau. Hennes sysselsättning bestod i politiskt medarbetarskap i tidningen Vorwärts i Berlin, och hon uppehöll sig genom eget förvärv. År 1898 hade hon skiljt sig från sin man, som hette Lübeck; hennes föräldrar var döda. Av hennes syskon var Nikolaus 46 år gammal och köpman i London, Maximilian 40 år gammal och innehavare av firman Luxemburg & Co. i Warschau, Joseph 38 år gammal och läkare i Warschau, hennes syster Hannah 42 år gammal och arbetade i brodern Maximilians affär. Hon själv var född 1879, hade 1887 avlagt inträdesexamen i II gymnasiet för flickor i Warschau; 1889 hade hon för vidare utbildning farit till Zürich och sedermera vid universitetet i Zürich avlagt sin juridiska doktorsexamen. Sedan dess levde hon för det mesta i utlandet, isynnerhet i Schweiz; under sista tiden hade hon varit bosatt i Berlin. 1903 hade hon i Preussen eller Sachsen, hon kunde ej minnas, i vilken stad, blivit åtalad för deltagande i valagitation och hade avtjänat ett två månaders fängelsestraff i Zwickau, Sachsen.

Rosa förklarade sig icke skyldig till de förbrytelser som lades henne till last med stöd av paragraferna 102 och 132. Paragraf 102 riktar sig mot deltagande i någon som hälst värksamhet, vars mål är att på omstörtningens väg ändra den av grundlagarna fastställda regeringsordningen i Ryssland eller någon del av Ryssland. Paragraf 132 riktar sig mot spridning av skrifter, som kan påvisas vara av den art, att de äggar till uppror eller störtande av den i riket befintliga samhällsordningen.

"Jag tillhör", förklarade Rosa, "Tysklands Socialdemokratiska Parti, vars mål är att bygga upp det tyska folkets liv på socialistisk grundval. Detta parti motsvarar till sina principer liknande partier i andra länder; men praktiskt sett står det likväl icke i någon förbindelse med dessa partier utomlands... Jag kom hit med ett pass tillhörigt en av mina bekanta, nämligen Anna Matschke, som bor i Berlin och likaledes tillhör Tysklands Socialdemokratiska Parti, ty jag fruktade, att polisen, som kände mitt namn och min socialistiska värksamhet i utlandet, skulle besvära och oroa mina släktingar i Warschau. I samma hus vid Jassnaja, där jag tagit min bostad, vistades också en av mina bekanta, Otto Engelmann, som kommit hit från Tyskland

före mig; jag har reda på, att Engelmann är korrespondent åt Leipziger Volkszeitung och likaledes kom hit i avsikt att samla material för sin korrespondens.”

Den 29. mars kom befallning att sätta Rosa i förvar i rannsakningsfängelset i Warschau.

Samma dag förhördes även Engelmann. Han förklarade sig likaledes ”icke skyldig” och förklarade liksom Rosa Luxemburg, att han kommit till Warschau i avsikt att samla material för korrespondenser till tyska tidningar. I Warschau hade han träffat Rosa Luxemburg, som han förut kände.

Tysklands borgerliga präss kom tsarens hemliga polis till hjälp. Strax efter häktningen började den hetsjakten mot Rosa; det var också denna borgerliga präss, som angav Rosa för de ryska myndigheterna. Redan den 17. mars syntes i kvällsupplagan av Berlintidningen Post en notis om Rosa Luxemburg, och sedan dess gick ingen dag, utan att tidningen hade underrättelser om henne. Den lilla borgerliga tidningen klippte några oförsiktiga uttalanden ur den socialdemokratiska Vorwärts, där det bl. a. hette: ”Då under december en förbittrad reaktion kom till makten i Ryssland, kunde hon (Rosa) icke längre uthärda dessa skröksener. Hon kände icke längre någon ro eller rast bland sina vänner. Hon ansåg det vara sin plikt att bringa sig själv såsom offer för sina ideal.” Möjligtvis hade den lilla borgerliga tidningen rätt, då den påstod, att ”Vorwärts med sin underrättelse gjort den ryska åklagarmakten en så värdefull tjänst, att den kunde göra anspråk på en tacksamhetsadress i tidningsprässen”. Och Post jublade, att Tyskland så lyckligt sluppit undan denna ”megära”.

Den 31. mars fick chefen för guvernementets gendarmeriförvaltning meddelande från chefen för Warschaus hemliga polis, att ”Rosalie Luxemburg kommit till Ryssland i avsikt att organisera agraroroligheter och för att underblåsa den revolutionära upp rorslåga, som genom åtgärderna under fjolårets december nästan blivit släckt”.

Betjäningen i Walewskas pensionat, där Matschke och Engelmann blivit häktade, förklarade, att ”dessa båda personer tydligtvis varit gamla bekanta, emedan de ofta besökt varandra och samtalat vid de mest olika tider. De hade icke märkt, att någon av de andra hyresgästerna besökte dem eller att de mottog främmande besökare. Matschke och Engelmann hade aldrig nattetid varit borta från pensionatet. De hade vanligtvis begivit sig till staden vid middagstiden men alltid kommit tillbaka framemot kvällen.”

Den 27. maj undersöktes den i paviljong X internerade Luxemburgs hälsotillstånd av flera läkare. Doktorerna Baranovskij, Sommer och paviljongens läkare Tumma kom till det resultatet, att ”Luxemburg led av blodbrist, hysteriska och neurasteniska symptom samt av en mag- och tarmkatarr i förening med leverförstoring, och att en mineralvattens och brunnskur med motsvarande hygienisk och dietisk behandling var av behovet påkallad”.

Den 29. maj föreslog åklagaren vid Warschaus rättegångskammare vidtagandet av skyddsåtgärder mot Rosa Luxemburg, vilka dock icke behövde medföra frihetens förlust. Den 2. juni inlämnade Rosas broder, läkaren, en ansökan om hennes frigivande mot borgen.

Emellertid fortsatte Post oförtrutet sin lömska Och upphetsande taktik mot Rosa och hennes ”sekreterare” Jogiches.

Så t. ex. skrev tidningen den 14. juni: ”Då Rosa Luxemburg för ungefär 4 år sedan gifte sig med den kände, här hemmahörande anarkisten Lübeck, en arbetare, var det uteslutande i ändamål att på detta sätt komma i besittning av preussiskt medborgarskap; på årsdagen av sin vigsel blev den tacksamma makan åter skiljd från sin make för att med fasta vänskapsband förena sig med herr Jogiches. Den dygdädra Rosa levde här i Berlin under 4 år tillsammans med denne Jogiches.”

Dessa angrepp satte den tsaristiska säkerhetspolisen åter på spåret och utnyttjades av myndigheterna mot de anklagade.

För att komplettera sina förut lämnade uppgifter förklarade Rosa den 3. juni, att hon 1897 i Basel ingått giftermål med preussiske undersåten Gustav Lübeck. ”Äktenskapet ingicks inför magistraten, icke efter kyrklig ritual. Jag kommer icke så noga ihåg men tror, att det var år 1902, som jag lät skilja mig från min man. Skilsmässan sattes i värkställighet genom utslag från civildomstolen i Berlin.”

”Med hänsyn till den omständigheten, att de sjukdomar, av vilka Luxemburg lider, är i behov av särskild sjukhusvistelse, som ej låter sig förena med hennes kvarhållande i fängelse, och att omständigheterna i detta fall tillåter ersättandet av de mot Luxemburg vidtagna skyddsåtgärderna, nämligen fängsligt förvar, med mindre stränga åtgärder”, så förenade sig den 5. juni ryttmästare Susjkov med allmänna åklagaren i Warschaus distriktsdomstol, Tjekovski, i att ”besagda Luxemburg kunde sättas i frihet mot en borgen av 3,000 rubel”.

Den 15. juni underskriver samme Susjkov en order om antagandet av den i Warschau bosatte köpmannen Maximilian Luxemburgs borgensförbindelse av 3,000 rubel och om Rosas frigivande ur fängelset under villkor av den anklagades kvarstannande i Warschau.

Tack vare hänsyftningarna i Post lyckades det emellertid polisen i Warschau att fastställa Engelmans identitet.

Den 15. juni skriver chefen för gendarmeriförvaltningen i Warschau till chefen för samma förvaltning i Wilna: ”Av här bifogade fotografier av Engelman och av den i polisdepartementets cirkulär den 16. april 1891 omnämnde borgaren i staden Wilna, Leo Jogiches, framgår, att Jogiches och Engelman möjligen är en och samma person. Jag vill därför bedja Eder att genom ett i Lagen om rättegångars värkställande, § 1035, förutsett förhör med de i Wilna boende anförvanterna till besagde Jogiches och medelst företeende av Engelmans fotografi konstatera, huruvida denna fotografi föreställer Leo Jogiches, och i sådant fall utröna, vid vilken tidpunkt denne lämnade Wilna och reste utomlands, var han uppehöll sig, och vad han hade för sysselsättning.”

Den i Wilna bosatte Paul Jogiches, som den 2. juli underkastades förhör i gendarmeriförvaltningen, förklarade, att den fotografi, som visats honom, icke föreställde hans broder Leo. ”Av vår familj är jag och min bror Leo de enda överlevande; Leo vistas på grund av sjukdom i utlandet. Alla övriga medlemmar av vår familj är döda.”

Med stöd av ett intyg från doktor Sommer, överläkare vid Sankt Stanislaussjukhuset i Warschau, att hon var i behov av en brunnskur vid Karlsbad, anhöll Rosa Luxemburg om tillåtelse att resa till denna badort i utlandet. Hon förpliktade sig samtidigt att återvända till Warschau, så snart polisen och domstolsmyndigheterna fordrade det. Susjkov förklarade, att rannsakningsmyndigheterna icke hade något att invända mot Luxemburgs avresa.

Men den 15. juli underskrev Susjkov följande order: ”Sedan alla rannsakningsprotokoll blivit genomsedda och på grund av den omständigheten, att för det första, såsom av punkt 33 i husvisitations-protokollet framgår, hos Rosa Luxemburg bland övriga brottsliga tryckalster påträffats n:o 44 och n:o 48 av tidningen Krassnoje Snamja, årgång 1906, som är partiorgan för Polens och Litauens socialdemokrati; att för det andra dessa nummer innehåller en av besagda Luxemburg författad artikel under titeln ”En öppen skrivelse till herr Daszinski, eller Polens Socialistiska Parti vid skiljevägen”, i vilken författarinnan kritiserar Daszinskis brev och i sin tur uppmanar till störtandet av den i riket bestående samhällsordningen; och slutligen emedan dessa nummer av Krasnoje Snamja redan vunnit spridning, alltså må Rosalie Luxemburg tagas i förhör med stöd av § 129 i strafflagen, oberoende av redan förut mot .henne anhängiggjorda åtal på grund av §§ 102 och 132 i samma strafflag.”

Den 18. juli inkallades Rosa Luxemburg, som ännu icke fått tillfälle att avresa, till nytt förhör. Hon förklarade: "beträffande de anklagelser, som rests mot mig med stöd av § 129, önskar jag icke göra några uttalanden och avböjer att svara, huruvida jag anser mig skyldig eller icke."

Från den 27. juli daterar sig en ytterst märklig ansökan från Tyszkos broder Paul till chefen för gendarmeriförvaltningen i Warschau. Ansökningen är av följande lydelse: "På Eders Högvälborenhets skrivelse, som tillställts mig genom gendarmeriförvaltningen i Wilna, och enligt vilken jag den 31. juli har att inställa mig i Warschau såsom vittne i en mig fullständigt obekant persons mål, i en angelägenhet, i vilken jag redan underkastats förhör av gendarmeriförvaltningen i Wilna, har jag äran förklara följande: 1) besagda skrivelse från Eders Högvälborenhet kom först den 29. juli till min kännedom; alltså återstod för min resa till Warschau en tidsfrist av blott en enda dag, som i anseende till min sjuklighet och de anordningar av åtskilliga slag, som mina affärer fordrar, var alltför kort; 2) jag anser det vara min plikt att förklara, att min broder Leos nuvarande vistelseort i utlandet är mig bekant: jag står i ständig brevväxling med honom och tillsänder honom de löpande räntorna på hans förmögenhet; detta skedde senaste gången under sistlidna juni, då jag tillsände honom en räntebelopp av 167 rubel. Är jag då värligen tvungen att yppa hans vistelseort för gendarmeriförvaltningen och därigenom igångsätta en förföljelse från lagens sida, emedan han icke fullgör sin värnplikt, endast och allenast för att övertyga besagda förvaltning, att den person, som utger sig eller anses för min broder, alls icke är min broder? Jag tvivlar på, att någon lag kan tvinga mig härtill. Dessutom är jag lagligt berättigad att vägra efterkomma rättens fordran, om den plats, där jag uppmanas inställa mig, ligger mera än 20 verst avlägsen från den krets, där jag har min bostad. Förövrigt vore både min resa och utbetalandet till mig avresekostnader på grund av denna av mig nämnda omständighet, som talar för sig själv, redan nu utan den ringaste nytta; 3) i min utsago inför chefen för gendarmeriförvaltningen i Wilna förnekade jag min brors identitet med den mig förelagda fotografien; jag yttrade da, att jag gärna skulle vilja bli konfronterad med originalet för att antingen avslöja den person, som utger sig för min bror, eller för att övertyga gendarmeriförvaltningen, att han icke är det, och därigenom skydda min värlige broders rättigheter och anspråk. Nu däremot anser jag på grund av denna min förklaring till Eders Högvälborenhet min konfrontation med denna mig obekanta person alldeles överflödig; 4) skulle besagda, mig obekanta person trots denna min förklaring stå fast vid sin utsago, eller myndigheterna fortfarande anse honom vara min broder, så kunde denna omständighet leda till, att en vilt främmande person tillerkännes ett anspråk på vår förmögenhet; och att på civilvägen upphäva detta anspråk bleve svårt om också icke alldeles omöjligt. I sådant fall skulle jag vilja anhålla om ett uppskov på 30 dagar för att genom personlig inställelse i Warschau kunna avslöja denna person. I motsatt fall, d. y. s. om personen i fråga icke skulle framhärda i att utgiva sig för min broder, har jag äran underdånigst bedja Eders Högvälborenhet befria mig från resan och konfrontationen med den för mig okända personen, emedan ju detta i sådant fall vore alldeles överflödigt."

Det framgår av denna ansökan, att kamrat Tyszkos broder på allt upptänkligt vis försökte undvika ett sammanträffande med Engelmann. Förmodligen förutsåg han, att han komme att igenkänna sin bror.

Den 12. aug. underrättades ryttmästare Susjkov av rannsaktionsdomaren, att Engelmann tillstått sitt rätta namn vara Leo Jogiches. Hans förklaring bekräftades genom Maximilian Luxemburgs och hans broders, Paul Jogiches', vittnesmål. Båda igenkände Leo Jogiches i den man, som konfronterades med dem, och som förut kallat sig Engelmann.

Den 16 aug. ännu en gång tagen i förhör av Suschkow förklarade Jogiches: "mitt namn är Leo Jogiches och icke Otto Engelmann, vilket jag förut kallat mig. Mina föräldrar äro döda. Jag har blott en broder i livet, Paul Jogiches, vars ålder är 47 år, och som är bosatt i Wilna. Jag ville till att börja med icke uppgiva mitt rätta för- och efternamn, emedan en undersökning

inletts mot mig i Ryssland, och emedan jag undandragit mig den polisuppsikt, som utövats över min person. Angående de mig förelagda breven, som vid husvisitationen anträffades i min ägo, önskar jag icke yttra mig”.

Den 17. aug. undertecknade Susjkov en order att sätta Jogiches på fri fot, dock under villkor av en borgen på 2,500 rubel. Den 22. aug. gav han len befallning att frigiva Jogiches, sedan Maximilian Luxemburg ställt den begärda borgen till förfogande.

Men Jogiches frigivande var endast en komedi av myndigheterna. Han frigavs icke. Den 2. sept. skrev Maximilian Luxemburg till Susjkov: ”alldenstund den för statsförbrytelse anklagade Leo Jogiches trots den av mig ställda borgen ännu sitter häktad, har jag äran bedja Eders Högvälborenhet returnera den av mig erlagda borgenssumman och återföra Jogiches till paviljong X inom Warschaus fästning”. Samma dag gav Susjkov order, att ”i betraktande av, att Luxemburg således i egenskap av kautionställare av sagt sig sina förbindelser gentemot Jogiches”, borgenssumman skulle återlämnas, och Jogiches insättas i paviljong X i Warschaus fästning. (I själva verket hade han varit där hela tiden.)

Samtidigt hade myndigheterna mycket huvudbry med frågan om Rosa Luxemburgs medborgarskap.

Den 8. juni skriver ryske generalkonsuln i Berlin till chefen för guvernementet Warschaus förvaltning: ”Emedan det äktenskap, varpå Rosa Luxemburg åberopar sig, ingåtts inför stadens magistrat, måste det i själva verket skänka henne de rättigheter, som tillkommer en tysk undersåte. Men enligt rysk lag skulle det icke hava förlusten av ryskt medborgarskap till följd, alldenstund härtill fordras vigsel enligt kyrklig ritual. Jag tror därför, att ensamt konstaterandet av en vigsel i Tyskland icke kan lösa denna fråga. För den skull tillåter jag mig giva uttryck åt den meningen, att man bör fordra av Rosa Luxemburg, att hon skall framlägga bevis på, att hon blivit vigd efter judisk ritual; åtminstone måste hon uppgiva, vilken rabbin som förrättat vigseln, så att man av honom kan erhålla en vigselattest. Jag kan tillägga, att jag icke läst i någon tysk tidning, att Rosa Luxemburg här ingått borgerligt äktenskap endast för att vinna möjlighet att uppehålla sig i Tyskland, eller att hon aldrig sammanlevat med sin man.”

I svaret på en förfrågan från chefen för Warschauguvernmentets gendarmeriförvaltning meddelar den 2. sept. vicedirektören för Departementet för allmänna angelägenheter, att ingående av äktenskap med en utlänning visserligen skänker en rysk undersåte förmånen av utländskt medborgarskap; men med ”äktenskap” måste då förstås ett äktenskap ingånget efter kyrklig ritual. ”Om Rosalie Luxemburg alltså icke har underkastat sig den vigselceremoni, som lagen fordrar av ryska undersåtar, så kan varken det av henne i Basel ingångna civiläktenskapet eller upplösningen av detsamma äga någon som helst juridiskt bindande kraft inom Rysslands landamären, emedan Luxemburg i sådant fall bör betraktas såsom rysk undersåte”.

Den 11. sept. insände Jogiches följande ansökan till chefen för Wilnas militärdistrikt: ”Jag sitter såsom politisk fånge och har blivit dragen inför rätta att svara i ett politiskt mål, som inom kort skall behandlas inför militärdistriktets domstol i Warschau. Då oberoende härav den anklagelsen kommer att resas mot mig, att jag genom flykt från koncentrationsområdet Wilna under juni 1890 (jag har glömt, vilken dag det var) undandragit mig värnpliktens fullgörande, så beder jag eder snarast möjligt sända undersökningshandlingarna angående denna flykt till gendarmeriryttmästaren Susjkov (under adress Warschauguvernmentets gendarmeriförvaltning), som leder undersökningen av mitt politiska mål, på det att båda anklagelserna, såsom lagen fordrar det, samtidigt må kunna behandlas av rätten.”

Den 19. sept. förklarade Jogiches: ”jag är född i Wilna år 1867. År 1890, jag påminner mig icke månaden, inkallades jag av militärmyndigheterna i Wilna till värnpliktens fullgörande. Jag inställde mig under detta år men lämnade på eget bevåg koncentrationsområdet samma dag, Jag vistades i åtskilliga städer i Ryssland och sedan några år i utlandet. Vilken militäravdelning, jag skulle bli tilldelad, fick jag ingen upplysning om. Jag avlade icke ed. Den 19. febr. i år anklagades jag för en politisk förbrytelse, häktades och insattes i paviljong X i Warschaus fästning”.

Bland handlingarna finner vi ett duplikat av ett med Leo Jogiches' namn försett formulär från inskrivningsmyndigheterna. I Wilna. Av detta formulär framgår, att Jogiches var född den 17. juni 1867, mätte 2 arsjin, 2.2/8 versjok i längd och hade en bröstvidd av 182/8 versjok. Han hade befunnits lämplig för aktiv tjänst; ”hade icke antagits till speciell tjänstgöring”.

Den 13. sept. låter gendarmeriet genom pristaven (en polistjänsteman) meddela Maximilian Luxemburg, att hans syster Rosa, för vilken han erlagt borgen, hade att infinna sig till förhör i guvernementsgendarmeriförvaltningens kansli senast den 23. sept.

Den 21. sept. sänder Rosa Luxemburg från Berlin följande skrivelse till gendarmeriförvaltningen i Warschau: ”Genom min broder Maximilian erhöj jag eder uppmaning att inställa mig till förhör den 23. sept: Till följd av mitt hälsotillstånd, över vilket jag bifogar ett läkarintyg, kan jag icke komma till förhöret i Warschau. Dessutom vore det överflödigt redan av den orsaken, att jag uteslutande för förhörets skull företog denna resa, då jag, såsom jag förut förklarat, varken ville eller kommer att göra några uttalanden. Förövrigt kan, om det blir nödvändigt, någon från ryska beskickningen eller konsulatet förhöra mig här i Berlin. Min adress kan ni alltid få hos min broder.”

Den 26. sept: förklarade ryttmästare Susjkov, att han icke kunde godkänna det läkareintyg, som Rosa bifogat sin skrivelse, emedan det icke var vidimerat av vederbörande myndighet. Han meddelar därför kautionsställaren, Maximilian Luxemburg, att ett sådant intyg måste vara vidimerat av konsulatet.

Då man vid förhöret den 3. okt. förelade Jogiches en del manuskript, som man fråntagit honom vid husvisitation, förklarade han: ”de enligt uppgift av rättens ordförande hos mig påträffade manuskripten på polska språket med titlarna ”Folket mot prästerna” och ”Vår sak” är icke min tillhörighet och är icke författade av mig. Jag har mottagit dem av en herre i Warschau, vars namn jag icke vill nämna. Jag hade ännu icke fått tid att göra mig bekant med innehållet i manuskripten. Utanskrifterna på tryckarken, ”Från och med i dag” och ”Vad kommer sedan?”, har icke skrivits av mig; vem som skrivit dem, vet jag icke”. Den 4. okt. tillade Jogiches, att de tryckta arken icke påträffats hos honom; översättningar av de .honom förelagda breven n:o 93, 99-108 motsvarade på många ställen icke de polska originalen.

Förra pristativbiträdet Kowalski, som företagit husvisitationen hos Jogiches, förklarade, att han hos Engelmann och Matschke påträffat saker, inslagna i två olika paket; han erinrade sig icke, vem de korrekturavdrag tillhörde, som icke särskilt var omnämnda i husvisitationsprotokollet; men att döma av deras utseende trodde han, att de blivit påträffade i Walewskas pensionat.

Den 9. okt. skriver Jogiches till Susjkov: ”Under förhöret den 4. okt. förklarade ni, att de fotografier, som fråntagits mig, samma dag skulle återställas i min ägo, men ännu har jag icke mottagit dem. Härmed får jag bedja, att snarast möjligt återfå de två fotografier, som förelades mig vid senaste förhöret, samt den tredje fotografi, som fråntogs mig vid husvisitationen, och som föreställer tvenne damer. Vidare anser jag det nödvändigt att konstatera följande faktum: under sista förhöret förklarade jag muntligt men glömde sedan att anmärka det till protokollet, att vid husvisitationen intet tryckalster påträffats i mer än ett enda exemplar, och att

påståendet, att- ett nummer av "Czervony Sztandart" påträffats i två exemplar, följaktligen är falskt. Slutligen bör i protokollet för senaste förhöret orden "av en herre" (som jag mekaniskt nedskrev under edert diktat) utbytas mot orden "av en person" o. s. v. Jag ber att denna förklaring, som jag anser för viktig, lägges till handlingarna."

Susjkov var likväl av den åsikten, att "denna förklaring icke var av någon väsentlig betydelse för angelägenheten i fråga", och beslöt att icke företaga någon ytterligare undersökning.

Härmed var den förberedande undersökningen avslutad; den 12. okt. genomgicks handlingarna av chefen för gendarmeriförvaltningen i Warschau. Gendarmerimyndigheterna överlämnade målet till den militära distriktsdomstolen.

Den 1. nov. 1906 sänder truppkommandanten över Warschaus militärdistrikt, den namnkunnige generaladjutant Skalon, följande dokument till militie åklagaren vid Warschaus militärdistrikt:

"I enlighet med den av gendarmeriet företagna undersökningen bör mot borgaren Leo Jogiches (alias Otto Engelmann) och mot köpmansdottern Rosalie Luxemburg (alias Anna Matschke) resas den anklagelsen, att de under år 1906 bistått Socialdemokratiska Partiets kamporganisation i kungariket Polen och Litauen, vilken organisation har till mål att genom väpnat uppror störta den genom Rysslands grundlagar fastställda monarkiska regeringsformen och på detta sätt upprätta ett självständigt Polen – en förbrytelse, som är förutsedd i § 102 av strafflagen. För belagda brottsliga handling överantvaras av mig åt domstolen vid Warschaus militärdistrikt borgaren Leo Jogiches (alias Otto Engelmann och köpmansdottern Rosalie Luxemburg (alias Anna Matschke); detta i enlighet med den eder underordnade åklagarmyndighetens utlåtande och på grund av punkt I, § 17 i "Bestämmelser angående områden, där belägringstillstånd är rådande" och på grund av §§ 260 och 262, kapitel XXIV av Militära lagar från året 1869, tredje upplagan."

Den 4. november uppsattes "anklagelseakten i målet mot Leo Jogiches och tyska undersåten Rosa Luxemburg" och undertecknades av allmänna åklagarens biträde vid Warschau militärdistriktsdomstol, överstlöjtnant Sabelin. Vi anför här blott några särskilt beaktansvärda ställen.

"Vid den förberedande undersökningen ställdes till gendarmerimyndigheternas förfogande några översättningar av artiklar, hämtade ur den tyska tidningen Post; av dessa artiklar framgår, att Rosa Luxemburg begav sig till Ryssland i akt och mening att stödja den revolutionära rörelsen i landet, och att hon sedan tre månader tillbaka här bedriver en revolutionär propaganda. Tidningen betecknar den anklagade såsom en blodtörstig megära och uttrycker sin glädje över, att Tyskland blivit av med Rosa Luxemburg. Vidare har det sagts i dessa artiklar att Rosa Luxemburg kommit till Ryssland i avsikt att förbereda och befrämja revolutionen och störlandet av det bestående styrelsesättet."

"De handlingarna bifogade utdragen ur samma tidning, Post, visar, att en viss Jogiches avrest till Ryssland i sällskap med Rosa Luxemburg; båda reste med falska pass. Jogiches fullföljde med sin resa samma mål som Luxemburg."

"Hos de anklagade påträffade man en korrespondens, vars innehåll bevisar, att de tillhör Polens och Litauens Socialdemokratiska Parti, och att de kommit till Ryssland i detta partis intressen. Efter företagen jämförelse och undersökning av handstilarna i dessa brev, anteckningar och manuskript konstaterades det av sakkunniga, att många av dessa skrivelser skrivits av de anklagade Jogiches och Luxemburg. Bland vittnena i detta mål förklarade de i Warschau bosatta bönderna Janusjko Sjimanski och Naumjuk, att de vid husvisitationen i Walewskas pensionat iakttagit, att hos de anklagade påträffats ett paket med tidningar och diverse trycksaker. Denna utsago bekräftades också av poliskommissarierna i staden

Warschau, Martsjenko och Kulitski. Den förstnämnde tillade, att Jogiches (Engelmann) vid sitt häktande erbjudit den pristav, som ledde husvisitationen, 75 rubel för sitt frigivande och för tillintetgörande av det hos honom påträffade materialet; honom själv hade Jogiches erbjudit 50 rubel. Husvisitationen leddes av pristavbiträdet Kowalski.”

Den 9. nov. vänder sig Jogiches till Warschau militära distriktsdomstol med begäran om ”tillkallandet av 1) en sakkunnig efter domstolens godfinnande för att konstatera, att de mig till last lagda anteckningarna icke härrör från min utan från min medanklagades hand, vars handstil är mycket lik min egen; 2) en översättare, som fullkomligt behärskar de ryska och polska litteraturspråken, och som kan rätta de fel, som insmugit sig i översättningen av en del dokument”.

Den 11. nov. beslöt domstolen ”att avslå den anklagade Jogiches begäran om tillkallandet av en sakkunnig, då ett sakkunnigt bedömande av handstilar icke vore av ringaste betydelse för anklagelsens natur, men att, beträffande översättaren, meddela den anklagelse, att en sådan alltid funnes tillhands vid domstolen”.

Den 13. nov. ger militärdomaren Koselkin order om att underrätta Maximilian Luxemburg, att hans syster Rosa under loppet av tio dagar efter mottagandet av en avskrift av anklagelseakten hade att inställa sig inför domstolen. I motsatt fall måste man draga den slutsatsen, att hon undanhölle sig från rätten.

Från den 1. dec. dateras följande inlägga från Rosa Luxemburg till den militära distriktsdomstolen: ”Jag har äran framlägga ett läkareintyg om min sjukdom och tillägga, att jag är istånd att lämna sanatoriet den 12. dec. men sedan, enligt läkares föreskrift, behöver ungefär en veckas fullständig vila, så att jag icke kan inträffa i Warschau tidigare än till den 26. dec. Därför vill jag bedja militärdistriktsdomstolen att till nämnda datum uppskjuta överlämnandet av anklagelseaktens avskrift.”

Bland handlingarna finner vi ännu ett dokument av stort intresse, i vilket generalmajor Koselkin meddelar åklagaren vid rättegångskammaren, att avslutandet av en laglig överlåtelse av anklagade Leo Jogiches egendom genom honom själv icke möter något hinder från domstolens sida, men att sådana hinder möjligen kunde möta från de myndigheters sida, under vilkas maktbefogenhet Jogiches är ställd. Anklagelseakten i målet om Jogiches’ flykt från militärtjänsten är daterad den 15 dec.; för detta brott överlämnas Jogiches till den militära distriktsdomstolen.

Den militära distriktsdomstolen prövade den ovannämnda inlagan från Rosa Luxemburg och fattade den 18. dec. följande beslut: ”då den anklagade Luxemburg undandrager sig sitt inställande inför rätten, kommer hennes mål att läggas till handlingarna, och kommer ett tillkännagivande om hennes efterspanande att offentliggöras. Den borgen, som ställts som säkerhet för Rosalie Luxemburgs inställelse inför rätten, kommer att beslagtagnas och läggas till det kapital, som tillhör Alexanderkomitén för sårade. Kautionsställaren, Maximilian Luxemburg, skall härom underrättas”.

Domstolsförhandlingen i kamrat Jogiches mål.

Domstolsförhandlingen i Leo Jogiches Inåt ägde slutligen rum den 28. dec. under ordförandeskap av militärdomaren, generalmajor Koselkin, med de för tillfället inkallade domstolsmedlemmarna, översten vid Kexholms livgardesregemente Goldobin och överstelöjtnant vid VI pontonbataljonen Jerofejev såsom bisittare. Såsom åklagare fungerade allmänna åklagarens biträde, överste Sabelin. Den anklagades försvar sköttes av de edsvurna advokaterna Sokolov och Popjesko.

Den anklagade vägrade att svara på de till honom ställda frågorna, emedan rättens ordförande tilltalade honom med ”du”. Försvarsadvokaterna begärde, att den anklagade Jogiches, som i den ena av anklagelseakterna betecknades såsom tysk undersåte, i den andra såsom borgare, måtte tilltalas med ordet ”ni”. Rätten beslöt då, att ”alldenstund det i handlingarna säges, att den anklagade för 15 år sedan inkallats till Wilnas koncentrationsområde men tagit till flykten, vilket också den anklagade själv tillstått, och alldenstund han i handlingarna betecknas såsom rysk undersåte, och då inga uppgifter föreligger, enligt vilka han skulle kunna betraktas såsom tysk undersåte”, avslå försvaradvokaternas anhållan och samtidigt giva dem en varning, att man komme att frångå dem försvarsrättigheten, om de, som i detta fall skett, rörde vid frågor om disciplin. Försvarsadvokaterna begärde, att det skulle tagas till protokollet, att rättens ordförande icke hade låtit den anklagade avsluta den redogörelse, som blivit honom medgiven. Rätten beslöt taga till protokollet, att den anklagade enligt sin egen förklaring icke vore i stånd att svara eller avgiva några som helst förklaringar, emedan rättens ordförande tilltalade honom med ordet ”du”, och att ordföranden därför ansåg debatten om denna fråga avslutad men det oaktat icke förbjöd den anklagade att framlägga dylika förklaringar och inlägg.

Efter en kort sammanfattning av anklagelsen tillfrågades den anklagade av rättens ordförande, om han erkände sig skyldig eller icke. Den anklagade lämnade frågan obesvarad.

Efter allmänna åklagarens anklagelsetal talade försvaradvokaterna. Sista ordet beviljades den anklagade, men han framhärddade i sin tystnad. Debatten förklarades avslutad, och dörrarna till domstolssalen öppnades.

Avkunnandet av domen i dess slutgiltiga form uppsköts till den 30. dec., kl. 10 f. in. Den anklagade gav de edsvurna advokaterna Popjesko och Sokolow fullmakt för bägge målen att hos kassationsdomstolen överklaga domen.

Domstolutslaget, som trädde i kraft den 1. jan. 1907, kl. 9 e. m, hade följande lydelse:

”1) För sitt undandragande från militärtjänstgöring, vilket utsträckts över en tidrymd av 15 år och beledsagats av ett överskridande av Rysslands gränser, och för delaktighet och medlemskap i en organisation, som har till sitt mål att våldsamt förändra den genom Rysslands grundlagar fastställda regeringsformen och lösrycka en del av det ryska området från Ryssland — förbrytelser, som är förutsedda i §§ 128, del L 131 och 133, kapitel XXII i Militärlagar från år 1869, tredje upplagan, samt i § 102, del I, av 1903 års strafflag, dömes den anklagade, Leo Jogiches, att avstängas från militärtjänstgöring, att uteslutas från militärståndet och från sitt eget stånds rättigheter och slutligen att avtjäna 8 års straffarbete med de i §§ 25, 28, 29, 30, 31, 31 och 35 av 1903 års strafflag förutsedda följder; 2) allt bevismaterial i detta mål skall läggas till handlingarna, då det kan bli behöfligt i händelse av den i samma mål inblandade Rosalie Luxemburgs tillfångatagande. Ordförande militärdomare, generalmajor Koselkin.” Den 2. jan. 1907 stadfästes domen av generaladjutant Skalon.

Den 1. jan. överklagade advokat Sokolow hos övermilitärdomstolen den dom, som fällts av Warschau militära distriktsdomstol.

Men överklagandet kom aldrig till sin adress. Dokumentet bär den betydelsefulla anteckningen: ”Med stöd av § 1401, kapitel XXIV i Militärlagar från år 1869, tredje upplagan, anser jag det icke nödvändigt ätt överlämna målet till kassationsdomstolen. Den 2. jan. 1907. Generaladjutant Skalon.”

Efter domens avkunnande.

När tsarens hantlangare väl expedierat kamrat Tyszko, inriktade de sina ansträngningar på Rosa Luxemburgs efterspanande.

Den 23. jan. 1907 underrättades den militära distriktsdomstolen av polismästaren i Warschau, att Rosa Luxemburgs signalement enligt uppgifter från juli 1906 var följande: till växten av medelstorlek, svart hår, grågröna ögon, näsa och mun av vanlig form, ovalt ansikte, ett födelsemärke på högra kinden tätt invid munnen. I en andra skrivelse till militärombudsmannen för Warschau militära distriktsdomstol tillägger polismästaren: liten till växten, brunett, 30 år gammal, medelmåttigt starkt byggd, mycket långsam gång.

Den 23. mars 1907 underrättades allmänne åklagaren av domstolens ombudsman, att den till 8-årigt straffarbete dömd Leo Jogiches rymt ur korrektionsfängelset i Warschau. Den 12. maj överlämnas hans signalement, daterat från år 1899, till domstolen av polismästaren i Warschau: längd 2 arsjin 4 1/4 versjok, bröstvidd 1814 versjok, fotens längd 7 1/4 versjok, lockigt, i rött stötande hår, tunt rödaktigt skägg, långsmalt ansikte, mager, blek, gråa ögon, gör ett rätt jämmerligt intryck.

Militärdistriktsdomstolen vidtog därpå åtgärder för konfiskation av flyktingarnas, Luxemburgs och Jogiches', egendom.

Det var endast och allenast tack vare sitt frigivande mot borgen på grund av sjukdom, som Rosa blev räddad från ett drakoniskt utslag av tsarens rättvisa. Tvivelsutan skulle icke heller hon ha undgått kamrat Tyszkos öde att bli dömd till långvarigt straffarbete.

Tyszko räddade sig genom en lyckligt utförd flykt från de tsaristiska fängelserna. Men dessa kommunismens förkämpar, som under revolutionsåren 1905-1906 med livet undkom den tsaristiska regeringens bödlar, skulle dock falla offer för de vita tyska socialdemokraternas agenter under den proletära resning, som riktade sig mot det kapitalistiska Tysklands hålvärk.

Tsarens lakejer höll dom och rannsaking över sina fångar, de skaffade dem icke ur vägen genom lynchrättvisa, de iakttog gentemot dem de lagar, som dikterades av en om också orättfärdig domstolsrättvisa.

Demokratins bålda riddare, den II Internationalens hjältar, ansåg det överflödigt att iakttaga ens det borgerliga samhällets hycklande lagar, då den tyska kommunismens ledare föll i deras händer. Skjutna i ryggen av de i Scheidemanns och Noskes sold stående officerarna föll det tyska proletariats ledare, den internationella kommunismens förkämpar.

För medkämparna i den ryska revolutionen under åren 1905 och 1906 var det skrivet, att de skulle finna sin död under den proletära världsrevolution, som började år 1917. Deras minne skall hållas heligt av den befriade mänsklighetens kommande generationer.

V. BYSTRJANSKIJ.

Innehållförteckning till tidskriften [Den Kommunistiska Internationalen](#)